

Mit Atlantydy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra edukacyjna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Lucy M. Montgomery, *Ania z Wyspy. Dalsze dzieje „Ani z Zielonego Wzgórza” i „Ani z Avonlea”*, tłum. M. Tarnowski.
- Źródło: Jules Verne, *20 000 mil podmorskiej żeglugi*, tłum. nieznany.
- Źródło: Platon, *Timaios*, tłum. Władysław Witwicki.
- Źródło: Platon, *Kritias*, tłum. Władysław Witwicki.
- Źródło: Platon, *Państwo*, tłum. Władysław Witwicki.

Mapa z hipotetycznym położeniem Atlantydy

Źródło: Maximilian Dörrbecker, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.5.

“ Jules Verne

20 000 mil podmorskiej żeglugi

Gdzie więc jestem, na co patrzę? Za jakąkolwiek cenę pragnąłbym się o tym dowiedzieć. Chciałem mówić i już brałem się do zerwania sobie z głowy otaczającej ją kuli metalowej. Ale powstrzymał mnie kapitan Nemo, a podniósłszy kawałek kamienia kredowego, podszedł do skały z czarnego bazaltu i nakreślił na niej jeden wyraz:

ATLANTYDA. Błyskawica przeniknęła mój umysł. Atlantyda! (...) — ląd ten miałem teraz przed sobą i widziałem na nim niezaprzeczone ślady jego niegdyś istnienia! Tu więc była ta ziemia, pochłonięta dziś, a istniejąca niegdyś zewnątrz Europy, Azji i Libii (Afryka starożytna), zewnątrz kolumn Herkulesa (Gibraltar) — ląd, na którym żyło potężne plemię Atlantów, z którym starożytni Grecy pierwsze wiedli wojny!

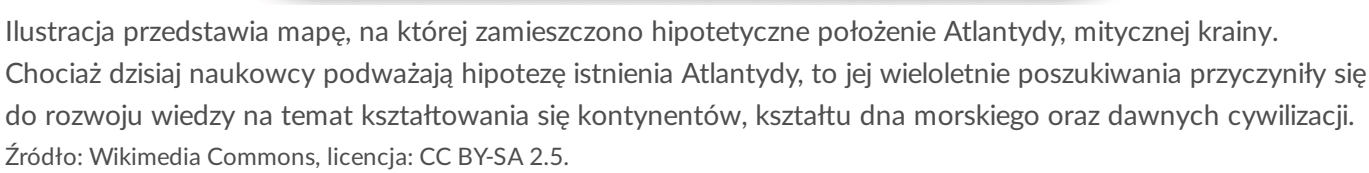
Źródło: Jules Verne, *20 000 mil podmorskiej żeglugi*, tłum. nieznan.

Istnieją w kulturze motywy, które przez stulecia oddziałują na wyobraźnię i stanowią źródła sporów. Jednym z nich jest opowieść o krainie zwanej Atlantydą, umieszczona przez Platona w dwu dialogach – *Timajosie* i *Kritiasie*. W ślad za Platonem głos w sprawie Atlantydy zabierali starożytni i współcześni historycy, filozofowie, geografowie, mitoznawcy, literaci, a także poszukiwacze pozostałości kosmicznych cywilizacji. Historia Atlantydy weszła do zasobów kultury jako przedmiot dociekań naukowych, motyw literacki i filmowy, pierwowzór wielu utopii, kanwa gier komputerowych.

Warto w pierwszym rzędzie zapytać o sens, jaki Platon wiązał z podjęciem historii Atlantydy i sprzęgnięciem jej z historią Aten. W jakim celu filozof wymyślił obie opowieści lub sięgnął po nie, jeśli – co jednak jest mało prawdopodobne – były one obecne już wcześniej w kulturze greckiej? Platon nie był po prostu opowiadaczem mitów czy przypowieści, ich obecność w jego dziełach ma na ogół wyraźny sens filozoficzny i pedagogiczny. Czy taki sens da się odczytać w historii Atlantydy? A jak wygląda problem współcześnie? Czego oczekujemy sięgając do mitycznych motywów przeszłości?

Twoje cele

- Zapoznasz się z legendą Atlantydy, jednym z ważnych wątków platonizmu.
- Dokonasz analizy mitu Atlantydy oraz ich znaczenia dla współczesnych Platonowi Aten.
- Dokonasz na przykładach analizy mitu historycznego.
- Krytycznie ocenisz współczesne znaczenie mitów.

pochodzeniu od [Hefajstosa](#) i [Ateny](#) – założycieli państwa. „Tameście więc siedzieli”, kontynuuje kapłan, „rządząc się takimi prawami i jeszcze lepsze mając – w każdej działalności przewyższaliście wszystkich ludzi; rzecz prosta, bo i krew boską macie, i wychowanie”².

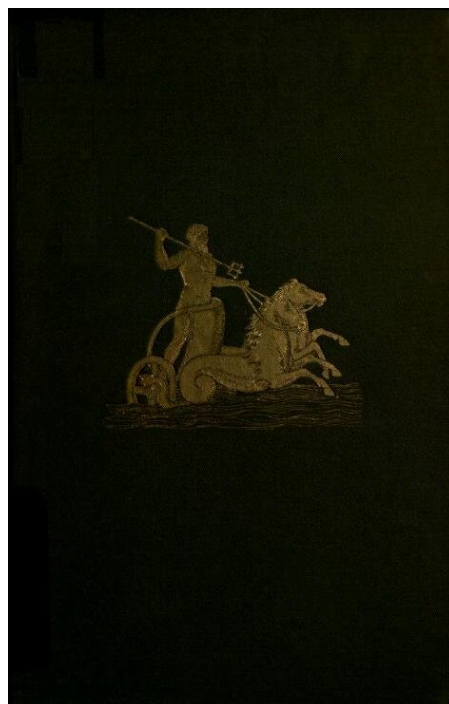
Dzieje dawnych Aten zawierają również historię jej starcia z Atlantami. Wedle tegoż kapłana na wyspie na morzu Atlantyckim przed wejściem zwanym [Słupami Heraklesa](#), „powstało wielkie i podziwu godne mocarstwo pod rządami królów, władające nad całą wyspą i nad wieloma innymi wyspami i częściami lądu stałego (...). Więc ta cała potęga zjednoczona próbowała raz jednym uderzeniem ujarzmić wasz i nasz kraj i całą okolicę Morza Śródziemnego. Wtedy to, Solonie, objawiła się wszystkim ludziom potęga waszego państwa: jego dzielność i siła. Wasze państwo stanęło na czele wszystkich, zachowało równowagę ducha, rozwinęło sztuki wojenne (...), pokonało najeźdźców i wzniosło pomnik zwycięstwa...”³

Timajos jest jednym z dialogów Platona, dotyczącym natury świata fizycznego i człowieka, datowanym na rok 360 p.n.e. Dialog powstał po tym, gdy Sokrates starał się opisać państwo idealne, lecz nie potrafił zdefiniować jego jakości. Dlatego też Hermokrates przytoczył mu opowieść Krycjasa o podróży Solona do Egiptu. Solon dowiedział się tam od Timajosa o istnieniu idealnego państwa – Atlantydy. Opowieść o tym miejscu i jej wojnie z Atenami była mitem o początkach wszechświata.

Mit Atlantydy od czasów renesansu aż do późnego romantyzmu, nie pojawiał się w kulturze. Dopiero w 1882 roku Ignatius Donnelly (1831-1901)

Atlantis: *The Antediluvian World*. Jest zbiorem pomysłów czym była zaginiona Atlantyda. Jest też od lat lekturą inspirującą scenarzystów popularnych

kongresmen, polityk i uważany przez współczesnych sobie naukowców za pseudohistoryka wydał pracę *Atlantis: The Antediluvian World*. Dowodził tam, że cywilizacja Atlantydy, była wysoko rozwinięta. Atlantydzi mieli między innymi manipulować pogodą. Jego praca spotkała się z entuzjazmem wszelkiej maści mistyków i jasnowidzów. Mit o zatopionym lądzie powrócił do świadomości zbiorowej.

Wątki powyższe należy uważać za ilustrację i pochwałę Platońskiej koncepcji państwa⁴. Koncepcja ta jest w przytoczonych fragmentach *Timaiosa* wzbogana o [mit założycielski](#), czyli boski rodowód Aten, oraz o chwalebną historię, którą symbolizuje pokonanie Atlantów.

Motyw Atlantydy nie wyczerpuje się jednak w powyższej opowieści. W późniejszym dialogu, *Kritias*, Platon opowiada nam odrębnie historię Atlantydy, kreśląc obraz wspaniałej, założonej przez Posejdona krainy. Była to „wyspa święta, piękna i przedziwna – w obfitości nieprzebranej”, bogato wyposażona w dobra przyrody, na której zbudowano, szczegółowo opisany przez Platona, system budowli lądowych i wodnych. Opisuje też Platon system wojskowy, religię, obyczaje oraz system władzy panujące na Atlantydzie. Boskie pochodzenie wyspy i jej mieszkańców sprzyjało rozwojowi i szczęśliwemu życiu. Wszelako „w nich część boża wygasła, dlatego że się często z wieloma pierwiastkami ludzkimi mieszała, i ludzka natura zaczęła brać górę, wtedy już nie umieli znosić tego, co u nich było, zrobili się nieprzyzwoici i kto umiał patrzeć, ten widział już ich brzydotę, kiedy zatracali to, co najpiękniejsze, pośród największych dóbr. Tym, którzy nie potrafili dojrzeć życia naprawdę szczęśliwego, wydawało się właśnie wtedy, że są osobliwie piękni i szczęśliwi, kiedy ich napełniała chciwość niesprawiedliwa i potęga. Otóż bóg bogów, Zeus, królujący zgodnie z prawami, umiał dojrzeć taki stan rzeczy, zobaczył, że się marnuje ród, który był jak się należy, więc karę im wymierzyć postanowił”⁵. Zeusową karą było prawdopodobnie nagłe zapadnięcie się Atlantydy do morza, o którym Platon wspomina w *Timaiosie*.

Można przypuszczać, że Platon chciał dać w historii Atlantydy wyraz charakterystycznej dla kultur starożytnych idealizacji przeszłości. Boski rodowód Atlantydy gwarantuje doskonałość społecznego porządku wprowadzonego na wyspie, gdzie jednak w miarę upływu czasu biorą w mieszkańcach górę ludzkie przywary. Czas jest czynnikiem destrukcyjnym. Być może – zważywszy podobnie boski rodowód Aten – Platon formułuje w ten sposób przestrożę kierowaną do siebie współczesnych, którzy jego zdaniem nie pojmują, jakie są warunki utrzymania dobrego państwa. Świadectwa sceptycznego stosunku Platona do współmieszkańców znajdujemy w dialogu „Państwo” – „kto dostał boską naturę i dlatego nie znosi nieuczciwości, albo się nauką zajął i dlatego trzyma się od

filmów i seriali sci-fi. Ignatius Donnelly twierdził, że Platon opisał rzeczywiście istniejące państwo i nie jest to bajka. Na Atlantydzie miał istnieć ogród Eden, Pola Elizejskie a bogowie ludów Egiptu, Fenicjan, Hindusów czy Skandynawów, to po prostu królowie Atlantydy. A ich mityczne opowieści to mgliste odzwierciedlenie historycznych faktów. Nawet alfabet fenicki, został uznany przez autora za zapożyczony z Atlantydy. Książka omawia też podobieństwa językowe, architektoniczne i wiele innych. Zainspirowała ona wielu „poszukiwaczy Atlantydy” i przyczyniła się do powstania wielu pseudohistorycznych teorii spiskowych. Jej wpływy możemy znaleźć w takich filmach jak: *Aquaman* z 2018 roku, czy serial *Gwiezdne wrota: Atlantyda*.

nieuczciwości z daleka – ale poza tym nikt nie jest z dobrej woli uczciwy (...). Coś bardzo boskiego w was jest, jeżeli nie wierzycie, że nieuczciwość lepsza jest od uczciwości”⁶.

Źródło: domena publiczna.

Należy sądzić, że utrzymanie *boskiej natury* nie jest – według Platona – związane z religijnością w sensie wiary i kultu bogów. Z punktu widzenia Platona posiadanie *boskiej natury* jest warunkiem bycia uczciwym czy sprawiedliwym, ale wiąże się ono bardziej z uprawianiem filozoficznej mądrości. Podobnie jak w innych miejscach systemu Platońskiego, tak i tutaj waga filozofii podkreślona jest poprzez jej pokrewieństwo z boskością. Można zaryzykować wniosek, że filozofowanie jest tym, czego nie może zabraknąć Ateńczykom, jeśli nie chcą, aby ich państwo uległo degeneracji.

Platon niewątpliwie był szczery w swoim pragnieniu ugruntowania pomyślności ateńskiego państwa. Chociaż dzieli nas od niego ponad dwadzieścia wieków, warto zapytać, czy współczesna nam kultura zawiera podobne przekazy, na przykład mity założycielskie. Czy należy kultywować dzieje w imię „krzepienia serc”, choć na przekór wiedzy historycznej, i czy zawsze jest to równie szczery wysiłek, jak Platoński?

Słownik

mit założycielski

mit mający na celu opisanie pochodzenia niektórych funkcji świata naturalnego lub społecznego; typowym rodzajem mitu założycielskiego jest mit kosmogoniczny opisujący stworzenie świata; w wielu kulturach pełni funkcje tłumaczenia genezy zjawisk naturalnych i ludzkich instytucji w ramach wcześniej istniejącego wszechświata

Gra edukacyjna

Polecenie 1

Rozwiąż interaktywny quiz i sprawdź swoją wiedzę na temat mitu Atlantydy. Na odpowiedź na wszystkie pytania masz 5 minut. Jeżeli zdarzyło ci się popełnić błąd, po zakończonym teście sprawdź, które odpowiedzi są nieprawidłowe, i spróbuj jeszcze raz.

Test

**Sprawdź swoją
wiedzę na temat
mitu Atlantydy,
biorąc udział
w grze.**

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

5 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Połącz w pary poprawne odpowiedzi.

Miejsce położenia Atlantydy

Solon.

Założyciele Aten to

Hefajstos, Atena.

Do Grecji opowieść o Atlantydzie przywiózł

Timaios, Kritias.

Motyw Atlantydy Platon podjął w dialogach

Morze Atlantyckie.

Założycielem Atlantydy był

Posejdon.

Ćwiczenie 2

1.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3.

--	--	--	--	--	--	--	--

4.

--	--	--	--	--	--	--	--

5.

--	--	--	--	--	--

1. Bóg, założyciel pradawnych Aten.
2. Bóg, założyciel Atlantydy.
3. Mieszkańcy Atlantydy.
4. Zachował w swoich dziełach mit Atlantydy
5. Bogini, założycielka pradawnych Aten.

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Według Platona współczesne mu Ateny przestały spełniać warunki bycia dobrym państwem. Sięgnij do biografii Platona oraz jego dorobku i odkryj przyczynę tak surowej oceny ateńskiego państwa.

Ćwiczenie 5

Platon twierdzi, że „nikt nie jest z dobrej woli uczciwy”. Twierdzi również, że ratunkiem dla człowieka nieuczciwego może być otrzymanie boskiej natury. Tą ostatnią wiąże z kolei z filozofowaniem. Sięgnij do dorobku Platona i znajdź odpowiedź na pytanie – Co takiego widział Platon w filozofowaniu, co pozwoliło mu formułować takie sądy?

Ćwiczenie 6

Korzystając z tekstu z bloku „Przeczytaj”, odpowiedz na poniższe pytania:

1. W jaki sposób opowieść o Praatenach i Atlantydzie mogła pomóc mieszkańcom ówczesnych Aten wyjaśnić i uzasadnić ich własną wyjątkowość?

2. Dzięki czemu opowieść ta mogła być ostrzeżeniem dla ówczesnych ateńczyków?

3. W jaki sposób opowieść ta mogła uzasadniać Platońską koncepcję państwa?

Przeczytaj tekst i napisz do niego komentarz, w którym odpowiesz na następujące pytanie: Czy Atlantyda z przedstawionego fragmentu istnieje? Przedstaw kryteria istnienia, na jakich opiera się twoja odpowiedź.

((Lucy M. Montgomery

Ania z Wyspy. Dalsze dzieje „Ani z Zielonego Wzgórza” i „Ani z Avonlea”

Ułożywszy Tadzia do snu, Ania ruszyła ku Wyspie Wiktorii, gdzie siedziała samotnie, zalana poświatą księżyca, podczas gdy wody szemrały dokoła niej w czarownym duecie fali i wiatru. Ania lubiła zawsze ten potok. Niejedną nić marzenia snuła dawniej nad jego wodami. Zapomniała teraz o zakochanych młodzieńcach i o zgryźliwych słowach złośliwych sąsiadów, i o wszystkich zagadnieniach swego dziewczęcego życia. W wyobraźni żeglowała przez dalekie morza, obmywając odległe, lśniąco wybrzeża „nieznanej ziemi”, gdzie leżą opuszczona Atlantyda i Elizjum, żeglowała pod wieczorną gwiazdą przewodnią ku Krainie Tęsknoty Serca. I w marzeniach tych była bogatsza, aniżeli w rzeczywistości; gdyż rzeczy widzialne przemijają, niewidzialne zaś trwają wiecznie.

Źródło: Lucy M. Montgomery, *Ania z Wyspy. Dalsze dzieje „Ani z Zielonego Wzgórza” i „Ani z Avonlea”*, tłum. M. Tarnowski.

Ćwiczenie 8

1. Znajdź w dostępnych źródłach sieciowych lub tradycyjnych współczesny przykład mitu założycielskiego.
2. Wynotuj z niego elementy tworzące obraz pozytywny opisywanych w micie wydarzeń.
3. Opisz w kilku zdaniach, w jaki sposób dany mit wyjaśnia teraźniejszość poprzez przeszłość.

Ćwiczenie 9

Znajdź w dostępnych źródłach sieciowych lub tradycyjnych współczesny przykład mitu założycielskiego (możesz posłużyć się wybranym dla ćwiczenia 7). Zapoznaj się z opiniami/polemikami na jego temat. Wyróżnij metody krytyki i obrony mitu w dyskursie publicznym. Rozważ pisemnie w kilku zdaniach sens krytyk w kontekście powiedzenia: „Własnych mitów się nie widzi. We własne mity się wierzy”.

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: Mit Atlantydy

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

VII. Filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona”. Uczeń:

- 1) przedstawia oraz interpretuje wielkie alegorie Platona (jedna do wyboru): „drugie żeglowanie (wyprawa)” i „słońce” (Fedon, 98 c – 100 b), „jaskinia” (Państwo, 514 a – 517 a), „skrzydlaty zaprzęg” (Fajdros, 246 a–b, 253 d–e), „pierścień Gygesa” (Państwo, 358 e – 361 d);
- 4) wskazuje na wybranym przykładzie na obecność platonizmu w późniejszych epokach (np. w teologicznej myśli średniowiecznej, w nowożytnym matematycznym przyrodoznawstwie, w politycznych próbach budowania „państwa doskonałego”).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Zapoznasz się z legendą Atlantydy, jednym z ważnych wątków platonizmu.
- Dokonasz analizy mitu Atlantydy oraz ich znaczenia dla współczesnych Platonowi Aten.
- Dokonasz na przykładach analizy mitu historycznego.
- Krytycznie ocenisz współczesne znaczenie mitów.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pojmuje rolę filozofii jako fundamentalnego składnika dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej;
- rozpoznaje wpływ starożytnej filozofii greckiej na europejską kulturę późniejszych epok, a zwłaszcza na literaturę piękną, naukę i religię;

- omawia poglądy filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- burza mózgów;
- quiz;
- ćwiczenia przedmiotowe.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Mit Atlantydy”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się przed zajęciami z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i stworzenie plakatu, w którym przedstawią swoje wyobrażenie mitycznej krainy, Atlantydy.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel, po zalogowaniu na platformie, wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika temat lekcji. Nawiązując do zagadnień opisanych w sekcji „Wprowadzenie”, omawia zaprezentowane cele. Uczniowie ustalają kryteria sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Nauczyciel prosi uczniów, aby przedstawili swoje prace wykonane w domach. Następnie zadaje uczniom pytanie, co miało wpływ na ich wyobrażenie Atlantydy.

Faza realizacyjna:

1. **Burza mózgów.** Nauczyciel zapisuje na tablicy temat, jakiego będzie dotyczyła praca uczniów: *Atlantyda a antyczne Ateny - różnice i cechy wspólne*. Następnie informuje uczniów, że będą pracować metodą burzy mózgów i jeśli to konieczne, wyjaśnia jej zasady. Wyłania także moderatora, który będzie zapisywał pomysły na tablicy, a następnie określa czas wykonania zadania. Uczniowie podają swoje propozycje. Po zakończeniu fazy twórczej następuje wspólna weryfikacja pomysłów.
2. **Praca z multimediami.** Uczniowie indywidualnie przystępują do pracy. Nauczyciel może nagrodzić oceną bardzo dobrą ucznia, który jako pierwszy poprawnie rozwiąże test samosprawdzający.
3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Uczniowie w parach rozwiązują ćwiczenia nr 1-3 i 6 z sekcji „Sprawdź się”. Następnie porównują swoje odpowiedzi z inną parą uczniów.
4. Ostatnie zadanie, którego rozwiązanie uczniowie podejmą się na lekcji, nr 7, uczniowie rozwiązują indywidualnie. Omówienie wyników na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Na zakończenie nauczyciel prosi uczniów, aby podali przykłady z literatury, filmu lub innych tekstów kultury, których autorzy lub autorki nawiązywali do mitu o Atlantydzie.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie rozwiązują zadania 4-5 i 8-9.

Materiały pomocnicze:

- Kobylecka K., Duda S., *W poszukiwaniu mitycznej Atlantydy*, audycja radiowa w polskieradio.pl.
- Kopaliński W., *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 2003.
- Platon, *Timajos, Kritias*, przekł. P. Siwek, Warszawa 1986

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimediu:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Gra edukacyjna” do podsumowania lekcji.